

УДК: 616.21:378.661(091)

*В.В. КИЩУК, А.І. БАРЦІХОВСЬКИЙ, І.В. ДМИТРЕНКО, А.С. ІСНЮК,
О.Д. БОНДАРЧУК, К.А. ЛОБКО, Я.П. ГРИЦУН*

90 РОКІВ КАФЕДРИ ЛОР-ХВОРОБ ВНМУ ім. М. І. ПИРОГОВА

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
(ректор – проф. В.В. Петрушенко)*

Кафедру ЛОР-хвороб Вінницького медичного інституту засновано у 1936 р. Клініка захворювань вуха, горла та носа на час заснування становила 10 ліжок. У довоєнний період ліжковий фонд зріс до 37 ліжок. Історія закладу формується подіями та діяльністю людей завдяки їхній самовідданій праці. Засновником і першим керівником кафедри був професор Володимир Петрович Ярославський, який завідував нею до окупації міста Вінниці у 1941 р. З 1941 р. професор В.П. Ярославський перебував у лавах Радянської армії, де працював отоларингологом і консультантом евакогоспіталів. Після звільнення міста і відновлення роботи Вінницького медичного інституту ім. М.І. Пирогова Володимир Петрович знову очолив кафедру і керував нею до кінця життя. У післявоєнний період ліжковий фонд клініки зріс до 60 ліжок. Професор В.П. Ярославський – автор 58 наукових праць про вогнепальні ушкодження ЛОР-органів у роки Другої світової війни, внутрішньочерепні отогенні ускладнення, пункційні методи лікування абсцесів мозку. У результаті його наукових досліджень сформована докторська дисертація за темою «Сторонні тіла дихальних шляхів».

До викладацького складу кафедри входили: канд. мед. наук асистент А.А. Богомольний – автор наукових праць щодо поширення склероми у Вінницькій області, експериментальної склероми і склероми бронхів; канд. мед. наук асистент Е.І. Турович – автор наукових праць з питань легеневого газооб-

міну, діагностики та лікування хворих на склерому; асистент О.В. Данцис – автор досліджень, що присвячені рентгенотерапії хворих на склерому; канд. мед. наук асистент Н.Г. Аленгоз – автор наукових праць з рентгенодіагностики та лікування хворих на склерому, лікування хронічного тонзиліту, запалень приносних пазух, запальних захворювань вуха; асистент В.Я. Куліков вивчав поширення склероми на Поділлі і досліджував проблеми військової оториноларингології; асистент І.Ф. Худобець – вдосконалював лікування травм лобних пазух, кесонної хвороби та баротравм, мастоїдитів.

З 1962 по 2002 рр. кафедру очолював доктор медичних наук професор Кузьма Петрович Дерепка, автор 188 наукових праць, присвячених патогенезу, діагностиці та лікуванню хворих на склерому, хірургічному лікуванню хворих на отосклероз, рак гортані. Кузьма Петрович був мобілізований з другого курсу фельдшерсько-акушерського технікуму до лав Радянської армії санінструктором стрілецької роти у 1941 р. Двічі поранений, він знову повертався на фронт і закінчив війну старшиною медичної служби, врятувавши понад двісті поранених. Його бойовий шлях відзначений нагородами: медалями «За оборону Сталінграда», «За визволення Варшави», «За взяття Берліна»; двома медалями «За відвагу», орденами Вітчизняної війни та «Червоної Зірки».

До викладацького складу кафедри в ті роки входили: канд. мед. наук асистент О.О. Мацієвська (автор вдосконалення методів

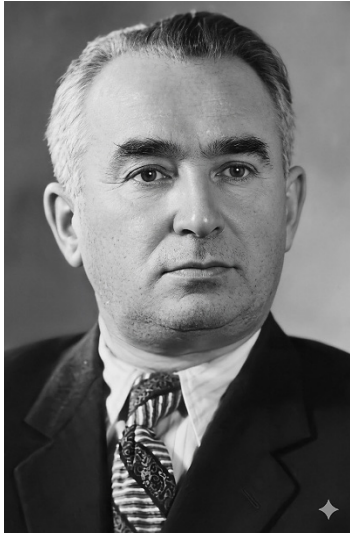
лікування опіків та стенозів стравоходу, сторонніх тіл стравоходу, склероми); канд. мед. наук асистент В.С. Худобець (автор наукових досліджень, що присвячені вивченню гістології м'язів гортані, вдосконаленню лікування запалення приносних пазух носа, радіоізотопної діагностики і лікування радіоактивним кобальтом злоякісних пухлин носа та приносних пазух); канд. мед. наук доцент В.С. Бондаренко (автор наукових досліджень обміну мікроелементів у хворих на склерому, лікуванню їх радоно-вуглекислими водами курорту «Хмільник»); канд. мед. наук асистент О.С. Судома (автор наукових праць, що присвячені водно-сольовому обміну у хворих на склерому); канд. мед. наук доцент В.В. Гардига (автор наукових розробок з лікування хворих на рак гортані, реконструктивних пластичних операцій на вусі та гортані); канд. мед. наук доцент В.І. Пеньковий (автор наукових праць, що присвячені лікуванню хворих на склерому, а також риногенних орбітальних ускладнень у дітей); канд. мед. наук асистент В.М. Величко (автор досліджень соматотипу і особливостей розподілу генетично детермінованих антигенів та дерматогліфіки у хворих на склерому); канд. мед. наук асистент В.К. Дерєпа (автор наукових досліджень щодо імунологічних порушень у хворих на склерому та їх корекції), канд. мед. наук доцент А.І. Барціховський (автор наукових досліджень, що присвячені імуногенетичним та імунологічним особливостям алергічної риносинусопатії, поширеності, особливостям перебігу та лікування склероми, вибухової травми).

У 1980 р. ліжковий фонд клініки ЛОР-хвороб досяг 120 ліжок. У ЛОР-відділенні обласної лікарні ім. М.І. Пирогова було розгорнуто 40 ліжок. Ще 40 ліжок було розташовано на базі обласної дитячої клінічної лікарні. Крім того, в обласній лікарні ім. М.І. Пирогова організовано Український склеромний центр з ліжковим фондом на 40 хворих. Незважаючи на реорганізацію охорони здоров'я за останні десятиліття в Україні, «Український склеромний центр», який був заснований за наказом № 282 МЗ УРСР від 29.04.1980 як «Республіканський склероматозний центр» дотепер продовжує функціонувати у Вінницькій обласній клінічній лікарні

ім. М.І. Пирогова. Хоча умови та порядок направлення хворих до «Центру лікування хворих склеромою дихальних шляхів», які визначалися наказом МОЗ України № 198 від 28.12.1992 року «Про заходи щодо подальшого вдосконалення медичної допомоги і медико-соціальної експертизи при захворюваннях вуха, горла і носа», зазнали змін, «Склеромний центр» продовжує надавати допомогу пацієнтам зі склеромою та з підозрою на склерому для подальшого дообстеження і лікування з різних регіонів України та ближнього зарубіжжя.

З 2002 р. кафедру очолив доктор медичних наук професор Василь Васильович Кіщук, автор 339 наукових праць, які присвячено удосконаленню методів діагностики та лікування хворих на хронічний тонзиліт, склерому, а також мікрохірургічним втручанням при патології вуха, приносних порожнин, гортані, вибуховій травмі та пластичним відновлювальним операціям на ЛОР-органах. В.В. Кіщук у 2001 р. захистив докторську дисертацію за темою «Клініко-імунологічні підходи до оцінки функціонального стану піднебінних мигдаликів для діагностики та лікування хворих на хронічний тонзиліт». Професор В.В. Кіщук є членом спеціалізованої ради 14.01.19 Інституту оториноларингології ім. О.С. Коломійченка з атестації наукових кадрів. Проф. В.В. Кіщук є членом редакційної колегії і редакційної ради журналу «Оториноларингологія», засновниками якого є Державна установа «Інститут отоларингології ім. проф. О.С. Коломійченка Національної академії медичних наук України» та ГО «Українське наукове медичне товариство лікарів-оториноларингологів».

Станом на сьогодні на кафедрі працюють: канд. мед. наук доцент А.І. Барціховський, канд. мед. наук доцент І.В. Дмитренко, канд. мед. наук доцент О.Д. Бондарчук, канд. мед. наук доцент К.А. Лобко і асистент А.С. Існюк. У минулі роки до педагогічного штату кафедри входили: канд. мед. наук асистент П.А. Рауцкіс, доктор філософії доцент Я.П. Грицун, асистент А.Д. Лобко, асистент С.В. Скічко, асистент С.О. Шамрай, асистент В.В. Максимчук. Доцент Я.П. Грицун з 2022 р. служить в лавах ЗСУ.

Завідувачі кафедри ЛОР-хвороб ВНМУ ім. М.І. Пирогова: д. мед. н. професор Ярославський Володимир Петрович (1936-1941, 1945-1962), д. мед. н. професор Дерепя Кузьма Петрович (1962-2002), д. мед. н. професор Кіщук Василь Васильович (2002 – по теперішній час).

Кафедра ЛОР-хвороб ВНМУ ім. М.І. Пирогова є науково-педагогічним та клінічним центром, який забезпечує фундаментальну підготовку майбутніх лікарів отоларингологів, удосконалення фахівців післядипломної освіти, а також розвиток сучасних напрямків діагностики, лікування та профілактики хвороб вуха, носа, глотки, гортані та ший. Місія кафедри полягає у поєднанні освітньої, наукової та лікувально-діагностичної діяльності, спрямованої на підготовку компетентного, етичного та відповідального фахівця, який володіє сучасними клінічними навичками, критичним мисленням, науковим підходом і здатний впроваджувати інновації в систему охорони здоров'я України.

Педагогічна діяльність кафедри

Оториноларингологія як основна дисципліна викладається на медичному, педіатричному та стоматологічному факультетах, а також на факультеті медичної психології. Викладання оториноларингології сьогодні проводиться державною українською та іноземним здобувачам освіти – англійською мовою.

Під час пандемії COVID-19 колектив кафедри ЛОР-хвороб розробив і впровадив у вищу медичну освіту принципи дистан-

ційного викладання теоретичної і практичної оториноларингології. Актуальність і ефективність дистанційних занять витримали випробування під час повномасштабної військової агресії росії проти України [1-16]. Розвиток симуляційного навчання здійснюється через створення навчально-тренінгових модулів для відпрацювання навичок ендоскопічних і мікрохірургічних втручань з використанням 3D-моделювання [13]. Співробітниками кафедри впроваджено цифровізацію навчального процесу для дистанційної форми навчання зі створенням у програмах PowerPoint і PDF-editor презентацій двома мовами з використанням реальних ендоскопічних зображень анатомічних утворень ЛОР-органів, ілюстрацій, фотоматеріалів, схематичних зображень, аудіограм, рентгенограм та томограм, результатів камертональних тестів слуху і тестових запитань. Матеріали сформовано у білети, номери яких і їх послідовність постійно змінюються. Основні науково-педагогічні праці співробітників кафедри присвячені особливостям організації і проведення комбінованих занять з оториноларингології у тилкових закладах вищої медичної освіти [1-16].

Співробітниками кафедри проведено дві міжреспубліканські конференції з проблем склерому і Всеукраїнська конференція

ЛОР-товариства. Кафедра ЛОР-хвороб постійно підтримує тісний зв'язок з органами охорони здоров'я. Результати роботи висвітлюються у доповідях на з'їздах, конференціях товариства оториноларингологів України і публікуються в наукових виданнях [1-28]. Працівники кафедри беруть активну участь у роботі обласного товариства оториноларингологів Вінниччини, а професор В.В. Кішук є його головою.

На клінічній базі кафедри здобули первинну спеціалізацію з оториноларингології понад 130 лікарів Подільського краю. Кафедра навчає лікарів-інтернів з Вінницької, Хмельницької, Житомирської, Кіровоградської, Полтавської, Львівської, Рівненської областей, на циклах проходять навчання сімейні лікарі, лікарі швидкої допомоги. Подальше удосконалення практичної підготовки оториноларингологів проводилося у клінічній ординатурі, науковій – у магістратурі та аспірантурі. Слід відзначити підготовку 3 іноземних громадян у магістратурі, з них двоє з англійською формою навчання.

Лікувальна діяльність співробітників кафедри проводиться на 45 ліжках ЛОР-клініки КНП «Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М.І. Пирогова Вінницької обласної Ради», а з 2025 року співробітники кафедри беруть участь в огляді та лікуванні евакуйованих військовослужбовців ЗСУ, а також проводять амбулаторний прийом хворих з ЛОР-патологією в університетській клініці за договором з НСЗУ і реєстрацією у Health24. У клініці виконуються практично всі сучасні хірургічні втручання на ЛОР-органах з використанням новітнього обладнання для ендоназальних ендоскопічних втручань, а також мікроскопічних операцій при патології вуха та гортані.

Наукова діяльність кафедри присвячена сучасним аспектам діагностики і лікування ЛОР-захворювань, насамперед, склероми, травм ЛОР-органів та запальних захворювань дихальних шляхів і вуха [17-28]. За попередні роки співробітниками кафедри завершено низку науково-дослідних робіт «Новітні технології діагностики та лікування травм і запальних захворювань ЛОР-органів» (Державний реєстраційний номер: 0121U100450; 2019-2025 pp.); НДР «Сучасні аспекти діагностики і лікування хронічних

неспецифічних запальних захворювань верхніх дихальних шляхів, вуха, склероми і травм ЛОР-органів у мирний і воєнний час» (Державний реєстраційний номер: 0115U007096; 2015-2019 pp.).

У 2021 р. співробітником кафедри Я.П. Грицуном завершено наукове дослідження «Клініко-імунологічне та біохімічне обґрунтування застосування антиоксидантів у хворих на склерому» з отриманням свідоцтва про присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 14.01.19 – оториноларингологія і присвоєнням наукового звання доцента.

За останні роки співробітниками кафедри надруковано понад 90 публікацій українською і англійською мовами, які присвячені вдосконаленню діагностики і лікування неспецифічних і специфічних запальних захворювань верхніх дихальних шляхів і вуха, травм ЛОР-органів, а також організації і оптимізації навчального процесу в умовах воєнного стану. Наукові публікації розташовані у репозитарії бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова у відкритому доступі (<https://dspace.vnmu.edu.ua>).

Співробітники кафедри в умовах пандемії COVID-19 і повномасштабної агресії росії проти України брали участь в роботі XIII З'їзду оториноларингологів України (м. Одеса, 2021 р.), науково-практичних конференцій оториноларингологів України «Сучасні технології діагностики та лікування в оториноларингології» (м. Львів, 2023 р.), «Діагностика та лікування в оториноларингології в сучасних умовах» (м. Івано-Франківськ, 2024 р.), «Сучасні стратегії діагностики, лікування та реабілітації оториноларингології» (м. Івано-Франківськ, 2025 р.), XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Київ; Ларнака, 2022 р.), 18th International Scientific and Practical Conference «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends» (Tartu (Estonia), 2022), 21st International Scientific and Practical Conference «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends» (Debrecen (Hungary), 2022), Scientific Collection «InterConf+» (Orleans, France, 2025).

Співробітники кафедри ЛОР-хвороб ВНМУ ім. М.І. Пирогова з інтернами.

Кафедра ЛОР-хвороб ВНМУ ім. М.І. Пирогова також продовжує проводити науково-практичні конференції Вінницького обласного науково-медичного товариства оториноларингологів з дистанційним доступом. Так, останніми роками проведено науково-практичні конференції «Клінічні випадки в оториноларингології – діагностика та підходи до лікування ЛОР-патології» в онлайн режимі (Вінниця, 2023 р.), «Сучасні технології діагностики та лікування в оториноларингології. Клінічні випадки з практики» в онлайн режимі (Вінниця, 2023 р.), «Сучасні аспекти діагностики, лікування та профілактики запальних захворювань, онкологічної патології та специфічних уражень ЛОР-органів» в онлайн-режимі (Вінниця, 2024 р.), «Питання консервативного та хірургічного лікування захворювань ЛОР-органів» (Вінниця, 2024 р.), «Тактика лікування сезонних захворювань ЛОР-органів, бойових травм та вродженої патології» (Вінниця, 2025 р.).

Співробітниками кафедри зареєстровано понад 15 патентів на використання пристосувань і способів лікування захворювань ЛОР-органів. Останніми роками патентна діяльність присвячена вдосконаленню методів лікування травм ЛОР-органів (Спосіб ендоназальної орбітотомії як метод розкриття ретробульбарної гематоми при наданні первинної хірургічної допомоги хворим з посттравматичними внутрішньорбітальними крововиливами, поєднаними з фронтобазальною травмою / Патент на винахід.- № а 2020 01416 02.03.20.- № 124404, Україна // Бюлетень №36, 08.09.21.- ВНМУ ім. М.І. Пирогова).

Діяльність студентського наукового гуртка кафедри ЛОР-хвороб здійснюється відповідно до Закону «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», «Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова», «Положення про студентський науковий гурток у ВНМУ ім. М.І. Пирогова», «Кодексу академічної доб-

рочесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова» та інших нормативно-правових актів. Планові засідання гуртка проводяться двічі на місяць в очному або дистанційному форматі на платформі MS Teams із урахуванням Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» і дотриманням усіх заходів безпеки. Метою роботи СНТ є підвищення якості підготовки здобувачів освіти з оториноларингології задля підтримки і розвитку творчого потенціалу обдарованої молоді - майбутніх висококваліфікованих фахівців у галузі охорони здоров'я. Основним напрямком роботи СНТ є клінічна оториноларингологія з аналізом та презентацією сучасних досягнень оториноларингології.

На базі кафедри та науково-навчальних лабораторій ВНМУ ім. М.І. Пирогова проводиться експериментальна робота з лабораторними тваринами задля обґрунтування використання новітніх хірургічних технологій і фармацевтичних препаратів при ЛОР-захворюваннях.

Історико-культурним напрямком роботи співробітників кафедри є дослідження внеску видатних вчених та громадських діячів у розвиток оториноларингології в Україні та в світі. Ще одним напрямком ро-

боти у суспільстві є популяризація наукових знань з оториноларингології задля збереження здорового фізіологічного довголіття.

Перспективами розвитку є створення центру сучасних ЛОР-технологій в університетській клініці з впровадженням інноваційних методів діагностики та мікрохірургії, покращення інтердисциплінарної співпраці з кафедрами суміжних спеціальностей (щелепно-лицева хірургія, нейрохірургія, офтальмологія, неврологія, анестезіологія), створення спільних клінічних протоколів.

Стратегічним напрямом розвитку кафедри ЛОР-хвороб є організація інтегрованого академічно-клінічного центру, де мають поєднатися високі стандарти освіти, наукові дослідження світового рівня та високотехнологічна хірургічна допомога. У перспективі кафедра прагне стати одним із визнаних національних лідерів у сфері підготовки лікарів-оториноларингологів, викладачів і науковців; розвивати наукові школи отології, ринології, ларингології та ендоскопічної хірургії голови та ший; забезпечувати міжнародну академічну мобільність, інтеграцію у світовий медичний простір; створення освітньо-клінічного середовища, що стимулює професійне зростання, розвиток наукового мислення та формування особистісної відповідальності за здоров'я людини.

References

1. Bartsikhovskiy AI, Kishchuk VV, Dmytrenko IV, Lobko KA, Bondarchuk OD, Rautskis PA, et al. [Using the ABC Pareto principle to improve the effectiveness of intern doctor training within the national strategy for building a new healthcare system in Ukraine. Problems and prospects of the higher medical school in the development and implementation of the national strategy for building a new health care system in Ukraine for the period 2015-2025]. Vinnytsia; 2015. p. 9. Available from: <https://dspace.vnmnu.edu.ua/handle/123456789/5649> [in Ukrainian].
2. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Isniuk AS, et al. Combined methods of education in a Ukrainian medical university under martial law: ENT department experience. Modern Aspects of Science Modernization. Milan: InterConf; 2024. p. 109-122. Available from: <https://dspace.vnmnu.edu.ua/handle/123456789/6500>.
3. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Isniuk AS, et al. Priorities and features of organizing practical classes in medical universities during wartime. Scientific trends and trends in the context of globalization. 2024;44:317-329. doi: 10.51582/interconf.19-20.04.2024.033.
4. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Isniuk AS, et al. [Features of conducting practical classes and lectures in otorhinolaryngology under distance learning. Modern Aspects of Science Modernization].

- Kyiv; 2022. p. 336-354. Available from: <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-21.pdf>. [Article in Ukrainian].
5. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Isniuk AS, et al. The role of innovative technologies in mastering urgent ENT care skills during epidemiological restrictions. *Modern Aspects of Science Modernization*. Kyiv; 2022. p. 278-283. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/5536> [Article in Ukrainian].
 6. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Isniuk AS, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. [Use of combined training methods in higher medical education under martial law]. *Otorhinolaryngology*. 2024;7(1):89-98. doi: 10.37219/2528-8253-2024-1-89. [Article in Ukrainian].
 7. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Isniuk AS, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. Current directions of ENT practical classes and lecture optimization. *Modern Aspects of Science Modernization*. Kyiv; Tartu: HO «VADND»; 2022. p. 439-449. Available from: <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-18.pdf>.
 8. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Lobko KA, Bondarchuk OD, Rautskis PA, et al. Pareto principle in improving the effectiveness of otorhinolaryngology student training. *Zhurnal usnyh, nosovyh i gorlovyh boleznej*. 2016;5-c:59-60. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/5554> [Article in Ukrainian].
 9. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Lobko KA, Bondarchuk OD, Rautskis PA, et al. [Ways to improve student training efficiency under the Law on Higher Education. Implementation of the Law of Ukraine «On Higher Education» as a component of academic autonomy of VNMU named after M.I. Pirogov]. *Vinnytsia*; 2016. p. 67. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/1155> [Article in Ukrainian].
 10. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Shevchuk YH, Isniuk AS, Lobko KA, et al. [Experience of using combined training methods in otorhinolaryngology education. Actual problems of high-quality training of medical specialists in a global competitive environment]. *Vinnytsia*; 2022. p. 92-94. [Article in Ukrainian].
 11. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Shevchuk YH, Bondarchuk OD, Isniuk AS, et al. [Ways to improve practical training of medical workers on providing immediate assistance in case of nosebleeds in distance learning conditions]. *Proceedings of the XIII Congress of Otolaryngologists of Ukraine*. Odesa; 2021. p. 50-51. [Article in Ukrainian].
 12. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Dmytrenko IV, Shevchuk YH, Bondarchuk OD, Likhitskiy OO, et al. [Increasing competitiveness of medical workers in emergency ENT care. Actual problems of high-quality training of medical specialists in a global competitive environment]. *Vinnytsia*; 2020. p. 96-97. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/4400> [Article in Ukrainian].
 13. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Rautskis PA, Skichko SV, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, et al. Types and role of 3d-modeling in ENT practical skill formation. *Medical simulation – a look into the future (introduction of innovative technologies in Higher Medical Education of Ukraine)*. *Vinnytsia*; 2020. p. 25-26. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/5540> [in Ukrainian].
 14. Kishchuk VV, Dmytrenko IV, Isniuk AS, Bartsikhovskiy AI, Lobko KA, Bondarchuk OD, et al. [Electronic journal as an innovative pedagogical technology. Modern methodological technologies for managing the educational process in higher medical educational institutions]. *Vinnytsia*; 2018. p. 70-71. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/3428> [Article in Ukrainian].
 15. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Isniuk AS, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA. [Ensuring academic integrity during distance training of higher medical students under martial law in the era of unlimited spread of artificial intelligence]. *Prospects and innovations of science (Series «Medicine»)*. 2026;1(59):1984-1999. doi: 10.52058/2786-4952-2026-1(59)-1984-1999. [Article in Ukrainian].
 16. Kishchuk VV, Bartsikhovskiy AI, Isniuk AS, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA. [The effectiveness of artificial intelligence “trap”-questions to ensure academic integrity during distance learning. Synergy of educational innovations and labor market needs: new approaches in higher education]. *Vinnytsia*; 2026. p. 805-811. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/11582>. [In Ukrainian].
 17. Bartsikhovskiy AI, Kishchuk VV, Shetmanyuk HV, Zavadskiy YeD, Bartsikhovskiy KA, Lobko KA. [Distribution of scleroma in Central and South American countries. Bibliographic review]. *Materials of the Annual Traditional Spring Conference of the Ukrainian Scientific Medical Society of Otorhinolaryngologists “New Technologies in Otorhinolaryngology”*; Kyiv; 2012. p. 24. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/1204>. [In Ukrainian].
 18. Dmytrenko IV. [Complex pathogenetic treatment of patients with scleroma using radon water and thiotriazoline] [dissertation abstract]. *Kyiv: SI “O.S. Kolomyichenko Institute of Otolaryngology, NAMS of Ukraine”*; 2009. 34 p. Available from: <https://dspace.vnmuedu.ua/handle/123456789/3572> [In Ukrainian].
 19. Kishchuk VV, Hrytsun YaP, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Bartsikhovskiy AI. Our experience in the use of inhaled fluticasone

- propionate in complex treatment of scleroma. *J Ear Nose Throat Dis.* 2016;(5-c):61-62. Available from: <https://dspace.vnm.edu.ua/handle/123456789/10118> [Article in Ukrainian].
20. Kishchuk VV, Dmytrenko IV, Bartsykhovskiy AI, Bondarchuk OD, Lobko KA, Hrytsun YaP. [Use of copper sulfate in complex pathogenetic treatment of patients with scleroma]. *Zhurnal usnyh, nosovyh i gorlovyh boleznej.* 2016;(5-c):60-61. Available from: <https://dspace.vnm.edu.ua/handle/123456789/9771> [Article in Ukrainian].
 21. Kishchuk VV, Isniuk AS, Bondarchuk OD, Lobko KA, Dmytrenko IV, Bartsykhovskiy AI, et al. [Features of nasal and oropharyngeal microbiocenosis in patients with scleroma]. *Zhurnal usnyh, nosovyh i gorlovyh boleznej.* 2017;(3-c):51. Available from: <https://dspace.vnm.edu.ua/handle/123456789/1235> [Article in Ukrainian].
 22. Kishchuk VV, Bartsykhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Isniuk AS, et al. [Dynamics of scleroma prevalence in Ukraine according to the Ukrainian Scleroma Center (2001-2016)]. *Proceedings of the Annual Traditional Spring Conference of the Ukrainian Scientific Medical Society of Otorhinolaryngologists "Achievements of Modern Otolaryngology"*; Kyiv; 2017. p. 47-48. Available from: <https://dspace.vnm.edu.ua/handle/123456789/1174>. [In Ukrainian].
 23. Bondarchuk OD, Dmytrenko IV, Didyk ND, Isniuk AS. [Endonasal orbitotomy as a first treatment for posttraumatic intraorbital hemorrhages in patients with frontal basilar trauma]. *Oftalmologicheskii Zhurnal.* 2021;(4):53-56. Available from: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201095582> [Article in Ukrainian].
 24. Bondarchuk OD, Melnykov OF, Tymchenko MD, Didyk ND. [Pathophysiological aspects of the osteotropic drugs action mechanisms in an in vitro experiment on blood mononuclears of patients with frontal bone injuries]. *Otorhinolaryngology.* 2023;1-2(6):47-51. Available from: <https://scispace.com/pdf/pathophysiological-aspects-of-the-mechanisms-of-action-of-12g891yq.pdf> [Article in Ukrainian].
 25. Kishchuk VV, Bartsykhovskiy AI, Dmytrenko IV, Isniuk AS, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. [Current issues of diagnosis and treatment of scleroma (bibliographical review, own experience)]. *Otorhinolaryngology.* 2025;3-4(8):72-88. doi: 10.37219/2528-8253-2025-3-4-72. [Article in Ukrainian].
 26. Kishchuk VV, Isniuk AS, Bartsykhovskiy AI, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. [Current issues of scleroma treatment (bibliographical review & own experience)]. *Prospects and innovations of science (Series «Medicine»).* 2025; 10(56):2194-2221. Available from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/30505/30469> [Article in Ukrainian].
 27. Kishchuk VV, Bartsykhovskiy AI, Dmytrenko IV, Isniuk AS, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. Rhinophyma. Modern views on the clinical course and substantiation of staged treatment. Comparison of the surgical treatment methods effectiveness (bibliographical review, own experience). *Otorhinolaryngology.* 2023;6(6):79-90. doi: 10.37219/2528-8253-2023-6-79. [Article in Ukrainian].
 28. Kishchuk VV, Bartsykhovskiy AI, Isniuk AS, Dmytrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, et al. [Modern aspects of scleroma clinical manifestations and diagnostics according to the Ukrainian scleromic center data (bibliographical review & own experience)]. *Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference «Current issues and prospects for the development of scientific research»;* 2025 Aug 19-20; Orleans, France. *Scientific Collection «InterConf+».* 2025;(60):132-151. doi: 10.51582/interconf.19-20.08.2025.015 [Article in Ukrainian].

Надійшла до редакції 10.03.2026

© В.В. Кіщук, А.І. Барціховський, І.В. Дмитренко, А.С. Існюк, О.Д. Бондарчук, К.А. Лобко, Я.П. Грицун, 2026

90 РОКІВ КАФЕДРИ ЛОР-ХВОРОБ ВНМУ ІМ. М. І. ПИРОГОВА

Кіщук ВВ, Барціховський АІ, Дмитренко ІВ, Існюк АС, Бондарчук ОД, Лобко КА, Грищун ЯП
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Email: kvv4488@ukr.net

А н о т а ц і я

У роботі представлено історичні дані про виникнення і розвиток кафедри ЛОР-хвороб Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. У статті представлені основні дані про співробітників кафедри, напрямки і досягнення педагогічної, лікувальної, наукової та суспільної роботи.

Ключові слова: кафедра ЛОР-хвороб, співробітники, матеріально-технічна база, комбіноване навчання, дистанційне навчання, лікувальна робота, наукова робота

90 YEARS OF THE NATIONAL PIROGOV MEMORIAL MEDICAL UNIVERSITY (VINNYTSYA) ENT DEPARTMENT

Kishchuk VV, Isniuk AS, Bartsikhovskiy AI, Dmitrenko IV, Bondarchuk OD, Lobko KA, Gritsun YaP
National Pirogov Memorial Medical University; Vinnytsia, Ukraine
Email: kvv4488@ukr.net

A b s t r a c t

The paper presents historical data on the emergence and development of the Department of ENT Diseases of Vinnytsia National Medical University named after M.I. Pirogov. The article presents basic data on the employees of the department, areas and achievements of pedagogical, medical, scientific and social work.

Keywords: Department of ENT Diseases, staff, material and technical base, combined learning, distance learning, medical work, scientific work.